การส่งเสริมความเข้มแข็ง กลไกการบริหารจัดการน้ำเชิงพื้นที่

(Strengthening the mechanisms of Water Resources Management (WRM) at local levels)

1.ที่มาและความสำคัญ

จากแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ (ปี พ.ศ. 2561 – 2580) ได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาตามแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี ไว้ว่า **“ทุกหมู่บ้านมีน้ำสะอาดอุปโภค บริโภค น้ำเพื่อการผลิตมั่นคง ความเสียหายจากอุทกภัยลดลง คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน บริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน ภายใต้การพัฒนาอย่างสมดุล โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน”** โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านที่ 1 การจัดการน้ำอุปโภคบริโภค ด้านที่ 2 การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต ด้านที่ 3 การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย ด้านที่ 4 การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศทรัพยากรน้ำ และด้านที่ 5 การบริหารจัดการ (สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, ปรับปรุงช่วงที่ 1 พ.ศ. 2566-2580) ถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการน้ำและทิศทางการขับเคลื่อนการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการที่ดีที่มีความหลากหลายและมีความเชื่อมโยงกับมิติการพัฒนาทุกด้านมีความจำเป็นในการประสานความร่วมมือและรูปธรรมการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนกรอบของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) เป้าหมายที่ 6 คือ การสร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ที่มีประเด็นย่อยเกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ ได้แก่ 6.1 การให้ทุกคนเข้าถึงน้ำดื่มที่ปลอดภัยและมีราคาที่สามารถซื้อหาได้ 6.2 การให้ทุกคนเข้าถึงการสุขาภิบาลและสุขอนามัยที่พอเพียงและเป็นธรรม 6.3 การปรับปรุงคุณภาพน้ำโดยการลดมลพิษ ขจัดการทิ้งขยะและลดการปล่อยสารเคมีอันตรายและวัตถุอันตราย 6.4 การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำในทุกภาคส่วนและสร้างหลักประกันว่าจะมีการใช้น้ำและจัดหาน้ำที่ยั่งยืน 6.5 การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบองค์รวมในทุกระดับ 6.6 การปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2566)

ภาพที่ 1 การพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 6 : สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคน

แม้ว่าหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะมีความพยายามในการผลักดันการขับเคลื่อนนโยบายการบริหารจัดการน้ำ การกำหนดนโยบายที่มีความสอดคล้องกับความต้องการต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ชุมชน/พื้นที่ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในทุกมิติที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ยังไม่สามารถนำนโยบายระดับชาติไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่/ชุมชนได้อย่างทั่วถึง เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการที่ดีและการสร้างความเป็นธรรมการใช้น้ำ เช่น การบริโภคน้ำสะอาดได้มาตรฐาน การเกษตรนอกเขตชลประทาน และการจัดการภัยพิบัติทางน้ำ เป็นต้น ซึ่งจำเป็นต้องส่งเสริมความเข้มแข็งกลไกระดับพื้นที่ สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับภาครัฐและภาคส่วนอื่นๆ ทำให้เกิดกฎกติกา การจัดสรรบริหารจัดการน้ำได้อย่างเป็นธรรม พอเพียง สมดุล ยั่งยืน และยืดหยุ่นต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและสามารถขยายผลจากระดับท้องถิ่น ตำบล อำเภอ และจังหวัด ให้เชื่อมโยงกับกลไกบริหารจัดการจากบนลงล่างที่เป็นไปตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ (คณะกรรมาธิการการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ วุฒิสภา. 2563)

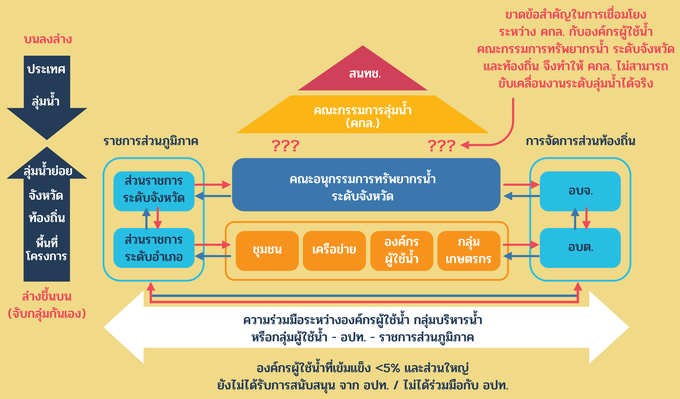

ภาพที่ 2 การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำกับคณะกรรมการลุ่มน้ำและการบริหารจัดการทั้งระบบ

ที่มา : คณะกรรมาธิการการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ (วุฒิสภา). 2563. แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการน้ำและเศรษฐกิจชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่นอกเขตชลประทาน. กรุงเทพฯ. สำนักงานเลขาวุฒิสภา

2. โอกาส/ประโยชน์ของการมีนโยบายนี้

1 การยกระดับศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำและชุมชน ที่สามารถสร้างความเป็นหุ้นส่วนต่อการจัดการสมดุลน้ำและผังน้ำระดับชุมชน ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

2 การบูรณาการและสนับสนุนพื้นที่กลางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามความต้องการของพื้นที่ โดยผ่านกลไกการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ด้วยกระบวนการจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่าย

3 เกิดการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้และพัฒนาเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตสำหรับกลุ่มองค์กรผู้ใช้น้ำ/ชุมชนอย่างเป็นระบบสร้างผลิตภาพน้ำให้สูงขึ้นเพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำและการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านทรัพยากรน้ำ

4 เกิดการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมต่อระบบการปล่อยทิ้งน้ำเสีย จากภาคอุตสาหกรรม และระบบการจัดการน้ำเสียในพื้นที่ชุมชน แหล่งน้ำ และสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพสูง

5 การบำรุงรักษาฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและป้องกันการบุกรุกแหล่งน้ำธรรมชาติตั้งแต่ต้นน้ำกลางน้ำ และปลายน้ำของชุมชน โดยเฉพาะแหล่งน้ำธรรมชาติทั้งเส้นทางน้ำสาขา ป่าต้นน้ำ ป่าชายเลน และพื้นที่ชุ่มน้ำ

6 เกิดการต่อยอดความรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบที่สามารถแก้ไขปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้ง และการเข้าถึงทรัพยากรน้ำอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

3. กรอบทิศทางนโยบาย Policy Statement

ส่งเสริมความเข้มแข็งกลไกการบริหารจัดการน้ำเชิงพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมในลักษณะหุ้นส่วนของภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และกลุ่มเครือข่าย โดยมีแผนบูรณาการกับ คณะกรรมการลุ่มน้ำ คณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัด องค์กรผู้ใช้น้ำ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืนในระดับพื้นที่ ทำให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีและสร้างหลักประกันพื้นฐานในสิทธิการเข้าถึงทรัพยากรน้ำอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต รวมถึงอนุรักษ์ ฟื้นฟูระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่